

Richard Sorabji

BENLİK

BİREYSELLİK, YAŞAM VE ÖLÜME DAİR
ANTİK VE MODERN GÖRÜŞLER

Çeviri: Burcu Bora

alBaraka
Yayınları

RICHARD SORABJI

(8 Kasım 1934) İngiliz felsefesi tarihçisidir ve King's College London'da Fahri Felsefe Profesörü olarak görev yapmaktadır. Antik Yunan ve Roma dünyası üzerine sayısız araştırma yapmış ve metafizik, etik gibi alanlarda kaleme aldığı eserler şu şekildedir: *Aristotle on Memory* (1972) *Articles on Aristotle*, J. Barnes M. Schofield ile birlikte, Cilt 1: *Science*, Cilt 2: *Ethics and Politics*, Cilt 3: *Metaphysics*, Cilt 4: *Psychology and Aesthetics* (1975–79) *Necessity, Cause and Blame* (1980) *Time, Creation and the Continuum* (1983) Ed. *Philoponus and the Rejection of Aristotelian Science* (1987; detaylı baskı ed. 2, 2008) *Matter, Space and Motion* (1988) Ed. *Aristotle Transformed* (1990) *Animal Minds and Human Morals* (1993) Ed. *Aristotle and After* (1997) *Emotion and Peace of Mind: From Stoic Agitation to Christian Temptation* (2000) Ed. Ve merhum R.W. Sharples ile birlikte, *The Philosophy of Commentators, 200–400 A.D.* (2003–2005) *The Self: Insights from Different Times and Places* (2005). Ed. D. Rodin ile birlikte, *The Ethics of War* (2006) *Opening Doors: The Untold Story of Cornelia Sorabji* (2010) *The Stoics and Gandhi: Modern Experiments on Ancient Values* (2012) *Perception, Conscience and Will in Ancient Philosophy* (2013) *Moral Conscience through the Ages: Fifth Century BCE to the Present* (2014). *Benlik: Bireysellik, Yaşam ve Ölüme Dair Antik ve Modern Görüşler* Sorabji'nin Türkçedeki ilk kitabıdır.

BURCU BORA

1984 yılında İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümü mezunudur (2008). İngilizce, İtalyanca ve Yunanca dillerinden çeşitli çeviriler yapmaktadır.

Mary Cassatt'ın, anne ve bebeğin birlikte baktıkları ayna ile *İlk Ayna* [eseri], bebeklerin kendilerini diğer insanlardan ayırt etmelerine dikkat çeker; ayrıca ayna, bebeğin kendi kendini algılamasını sağlar.

Orde Levinson'a

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	12
TEŞEKKÜR	15
GİRİŞ	17
1. BÖLÜM: BENLİĞİN VARLIĞI VE BU FİKRİN FELSEFİ GELİŞİMİ	39
1. KISIM	
Benlik: Böyle Bir Şey Var mı?.....	41
2. KISIM	
Benliğin Çeşitleri ve Benlik Fikrinin Felsefi Gelişimi	63
2. BÖLÜM: TARİH BOYUNCA KİŞİSEL ÖZDEŞLİK ...	93
3. KISIM	
Sonsuz Yinelenme, Yeniden Diriliş ve Işınlanmada Kişinin Aynılığı.....	95
4. KISIM	
Stoacı Birleşme ve Modern Bölünme: Hayatta Kalma, Bir Başkasına Ne Olduğuna Bağlı Olamaz	131
5. KISIM	
Hafıza: Locke'un Epikürosçulara ve Stoacılara Geri Dönüşü	147

3. BÖLÜM: PLATONCULUK: KİŞİSİZ BENLİKLER, GRUPLAR VE FARKLILAŞMA	171
6. KISIM	
Platon'dan İbn Rüşd'e Kadar Platoncu Gelenekte Gerçek Benlik Birey midir?.....	173
7. KISIM	
Gruplar ve Bireylerin Farklılaştırılması.....	203
4. BÖLÜM: ETİKTE KİMLİK VE PERSONA	227
8. KISIM	
Bireysel Persona ve Tümelletirilebilirlik.....	229
9. KISIM	
Plutarkhos: Anlatı ve Bütün Bir Yaşam	251
10. KISIM	
Pratik Bir Akıl Olarak Benlik: Epiktetos'un Dokunulamaz Benliği ve Aristoteles'in Kasıtlı Seçimi ..	263
5. BÖLÜM: ÖZ-FARKINDALIK	289
11. KISIM	
Kendini Tanımanın İmkânsızlığı.....	291
12. KISIM	
Benlik Bilgisinin Yanılmazlığı: Cogito ve Uçan Adam..	307
13. KISIM	
Doğrudan ve Değişmez Benlik Bilgisine Karşı Benliği Ötekiler Aracılığıyla Bilmek	333
14. KISIM	
Öz-Farkındalığın Birliği.....	353

6. BÖLÜM: REDDEDİLEN BİLİNCİN SAHİPSİZ AKIŞLARI.....	377
15. KISIM	
Ben Neden Bir Bilinç Akışı Değilim	379
16. KISIM	
Eski Budizm ve Nyaya Okulu Arasındaki Tartışma	399
7. BÖLÜM: ÖLÜMLÜLÜK VE BENLİĞİN KAYBI	427
17. KISIM	
Ölümü Nasıl Aşar ve Sağ Kalabiliriz?	429
18. KISIM	
Bir Döngü İçerisinde Hareket Eden Zamanda Hayatta Kalabilir miydik?	451
19. KISIM	
Ölümü Aşıp Sağ Kalamazsak, Bu Durumda Dehşete Düşmek Mantıksız mıdır?	471
BAŞLICA DÜŞÜNÜRLER TABLOSU	489
İKİNCİL LİTERATÜR KAYNAKÇASI.....	493
GENEL DİZİN	515

Kısaltmalar

Alk. 1: Alkibiades 1

Alk. 1'de: Commentary on Plato's First Alcibiades [Platon'un Alkibiades 1'inin Şerhi]

İk. An.: İkinci Analitikler (Posterior Analytics)

İk. An'de.: Commentary on Aristotle's Posterior Analytics [Aristoteles'in İkinci Analitikler'inin Şerhi]

Bi. An.: Analytica Priora (Prior Analytics)

Bi. An'de: Commentary on Aristotle's Prior Analytics [Aristoteles'in Birinci Analitikler'inin Şerhi]

CAG: Commentaria in Aristotelem Graeca [Aristoteles'in Yunanca Şerhleri]

Kat.: Kategoriler

Kat'de.: Commentary on Aristotle's Categories Aristoteles'in Kategorilerininin Şerhi]

CCL: Corpus Christianorum Series Latina [Ortaçağ Latince Eserler Külliyyatı]

CLCAG: Corpus Latinum Commentariorum in Aristotelem Graecorum [Aristoteles'in Latince Şerhleri]

CSEL: Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum [Latince Eserlerin Eleştirel Baskısı Külliyyatı]

R.Ü.: Ruh Üzerine [On the Soul]

R.Ü'de: Aristoteles'in Ruh Üzerinesi'inin Şerhi [Commentary on Aristotle On the Soul]

DK: Diels-Kranz

Dox. Gr.: Doxographici Graeci, ed. H. Diels

E.E.: Eudemos'a Etik [Eudemean Ethics]

N.E.: Nikomakhos'a Etik [Nicomachean Ethics]

O.B.: Oluş ve Bozuluş [On Generation and Corruption]

O.B'ta: Aristoteles'in Oluş ve Bozuluş'unun Şerhi [Commentary on Aristotle On Generation and Corruption]

GCS: Die griechischen christlichen Schriftstellen [Yunan Hristiyan Yazarlar]

Y.Ü.: Yorum Üzerine [On Interpretation]

Y.Ü'de: Aristoteles'in Ruh Üzerinesi'inin Şerhi [Commentary on Aristotle De Interpretatione]

İsag.: İisagoci [Giriş]

İsag'de: Porfiryus'un İisagoci Şerhi [Commentary on Porphyry's Isagôgê]

LS: A. A. Long ve D. N. Sedley, The Hellenistic Philosophers, Cambridge 1987

Mat.: Adversus mathematicos

Meta.: *Metafizik*

Meta.'te: *Aristoteles'in Metafizik'inin Şerhi* [*Commentary on Aristotle's Metaphysics*]

Meteor.: *Meteoroloji*

Meteor.de: *Aristoteles'in Metafizik'inin Şerhi* [*Commentary on Aristotle's Meteorology*]

Mixt.: *On Mixture*

MM: *Magna Moralia* [*Büyük Etik*]

PG: *Patrologia Graeca* [*Hristiyan Kilise Babaları Üzerine Derleme*]

PHP: *De Placitis Hippocratis et Platonis* [*Galen'in Hipokrat ve Platon'un Doktrinleri Üzerine Şerhi*]

Fiz.: *Fizik*

Fiz.'de.: *Aristoteles'in Fizik'inin Şerhi* [*Commentary on Aristotle's Physics*]

PL: *Patrologia Latina*

Quaest.: *Quaestiones* (çoğul), *Quaestio* (tekil)

Dev.: *Republic*

Dev.'de.: *Platon'un Devlet'inin Şerhi* [*Commentary on Plato's Republic*]

Y.D.Ü.: *Yeniden Diriliş Üzerine* [*On the Resurrection*]

SVF: *Stoicorum Veterum Fragmenta*I, ed. H. von Arnim, yeniden baskı, Stuttgart 1978 baskısından, ilk baskı 1903–5.

Tim.: *Timaeus*

Tim.'da: *Platon'un Timaeus'unun Şerhi* [*Commentary on Plato's Timaeus*]

Ü.Ü.: *Üçleme Üzerine* [*On the Trinity*]

TEŞEKKÜR

Bu kitabın konusunu teşkil eden “Benlik”le ilgili bir dizi ders vermenin yanı sıra, Gresham Koleji’nde Gresham Retorik Profesörü olarak konuyla ilgili diğer meseleler üzerine de dersler verdim. Ayrıca Oxford’da benlik üzerine, biri Carlos Steel, diğeri Pauliina Remes, Inna Kupreeva ve Jonardon Ganeri ile ortaklaşa olmak üzere iki dönem süren çeşitli seminerler verme şansım oldu. Ayrıca Dominic O’Meara’nın daveti üzerine İsviçre’de Fribourg’da, Orta Çağ felsefesi ve teolojisi üzerine, üstelik bu konularda oldukça bilgili bir dinleyici kitlesine bir haftadan fazla süren bir seminer verdim ve bu benim için oldukça faydalı oldu. Benim için oldukça faydalı olan bir diğ er seminer, City University of New York’un Lisansüstü Merkezi’nin Felsefe Bölümü’nde verdiğim seminerdi ve Austin’deki Texas Üniversitesi Felsefe Bölümü’nde ve Leuven’deki Yüksek Felsefe Enstitüsü’nde de bu konuyla ilgili olarak birkaç ders verme fırsatım oldu. Son dönemde, Hindistan Felsefi Araştırma Konseyi’ndeki misafir öğretim üyesi görevim esnasında Hint düşüncesi üzerine fikirlerle tanışma fırsatını yakaladım. Kendilerinden bir şeyler öğrendiğim kişilere olan teşekkür borcumu isimlerini anmak suretiyle bizzat eserin içinde ödedim. Son olarak, gönderdiğim taslakla ilgili olarak verdikleri mükemmel geribildirimleri için yayıncılarıma müteşekkirim. Onlardan

biri de Christopher Gill'di ve yayın sürecinde bana karşı son derece düşünceli ve yardımsever davrandı.

Kitaptaki çeviriler aksi belirtilmedikçe bana aittir. Kant ve çoğu Hint kaynağında çokça başvurulan çevirileri kullandım. Diğer durumlarda, yerine göre arkadaşlarımla çevirilerini bazen küçük değişiklikler yapmak suretiyle kullandım, kendilerine bu yardımları için minnettarım. Yeniden kullanılan ve Yunancadan yapılmış olan çeviriler ilk olarak *Ancient Commentators on Aristotle*'da yayımlanmıştır, ed. Richard Sorabji, Londra ve Ithaca N.Y. Diğerleri 1987-günümüz veya şu eserdir: Richard Sorabji, ed., *The Philosophy of the Commentators: A Sourcebook*, 3 cilt., Londra ve Ithaca N.Y. 2004.

Dizin kısmını derlediği için Michael Griffin'e minnettarım.